

V. KOROLIV:

UKRAJINSKÝ NÁRODNÍ HRDINA

SIMON PETLJURA

PŘEKLAD Z RUKOPISU.

1919.

NÁKLADEM UKRAJINSKÉHO VYDAVATELSKÉHO DRUŽSTVA
„ČAS“, KYJIV-PRAHA.

V. KOROLIV:
UKRAJINSKÝ NÁRODNÍ HRDINA
SIMON PETLJURA
PŘEKLAD Z RUKOPISU.

NÁKLADEM UKRAJINSKÉHO VYDAVATELSKÉHO DRUŽSTVA
„ČAS“, KYJIV - PRAHA.

V životě každého národa bývají doby, kdy kolektivní vůle všech jednotlivců prahne po splnění jednoho určitého přání; kdy celý národ proniknut jest jednou velikou ideou, do nejvyššího stupně napíná svou duševní potenci, zcela jest přeplněn entousiasmem, jenž hraničí už s fanatismem. Za takových velikých a zároveň velebných dob, jakou jest čas obrození národů, — národ tvoří své hrdiny. A nešťastný jest ten národ, v němž v podobné době nepovstane takový vůdce, jenž by byl naprostým vtělením duše národa a zřejmě i jasně ohrázel každý úder tepny svého národa. To jest stádo bez pastýře, to jest živel, jímž nevládne rozum; proto také národ ten stává se nezpůsobilým k samostatnému životu tvůrčímu, neboť toliko chladný rozum přeměňuje v kladnou hodnotu ničivou sílu živlu.

Dějiny ukrajinského národa mají hojně světlých stránek, zasvěcených zasloužilým národním hrdinům, kteří za svých let byli pravým symbolem kolektivních snah národních. Bohdan Chmelnický, Ivan Sirko, Petro Dorošenko atd. — ti všichni jsou skutečnými národními reky, které vytvořil a v pravý čas před sebe postavil národní živel ukrajinský, kterým v pravdě řekl „vedte nás!“ — a oni skutečně vedli i přivedli svůj národ k té vysoké metě, touhou po níž byl toho času úplně přeplněn.

Ale — — — to jsou jména z dávno zašlých slavných dnů, kdy země oplývala pohádkovými bohatýry, mythickými zjevy, vzácnými rytíři bez bázně a hany. A zdávalo se, že nám, umdleným pravňukům dávno zašlých pokolení, nedal osud státi tváří v tvář legendě minulosti. Ani se nám nesnilo, že se nám podaří ve skutečnosti a v živém životě býti svědky obrovských událostí, zahalených závojem pohádek a fantasie. Tak odměřený, tak v rámeček klidné práce, tiché a všední, zapadající byl náš život, že jsme mohli mlčky uctivě skláněti hlavy před hrdiny rozumu, před velikými tvůrci všelidských duševních hodnot — třebaže na půdě národnostní položených.

Ale osud rozhodl, že nám, dětem XX. století udělí opakování minulosti. Za veliké války národů, za těch ohromných otřesů, jež jsme zažili, — i nám bylo dopřáno uzříti nemálo pravých Titanů — reků. Vedle bezčetných zástupů skromných, tichých a nenápadných pracovníků, kteří mlčky, s plným porozuměním své povinnosti po tisících hynuli na bojištích, bráníce svoji krví rodnou zemi, dopřáno nám bylo viděti také oblíbené vůdce širokých lidových vrstev. Viděli jsme, jak oddaně skláněl celý národ hlavu před svými vyvolenci, jak v jedno stmelěn šel do děsného boje poslušen rozkazů těchto obránců. Zřeli ve skutečném životě ty, které národ celý obdařil svou slepou, bezmeznou důvěrou a kterým jakoby v nějakém náboženském zanícení řekl své mohutné: „Vedďte!“

Z takových nejvýznačnějších hrdin ukrajinského národa za naší doby — volený celým národem za vůdce k uskutečnění nejkrásnějších národních snů — jest Simon Petljura. To jest osobnost, pro kterou ve všem venkovském lidu i u veškerého vojska není jiného názvu než „tatíček“...

Ale jest podivuhodno nám, jeho vrstevníkům a známým z denního života, osobním jeho přátelům i nepřátelům, lidem, kteří dohromady s ním konali třebas

i po dlouhý čas nudnou a nepatrnou práci — viděti nyní, že v tomto skromném našem soudruhu žije neznámý nám dosud veliký duch, širokého rozmachu, bezmezná smělost a vytrvalost v dobývání velikých ideálů a všechno to dohromady po zásluze tvoří z něho pravý symbol nejvyšších národních snah.

Kdo z nás za časů nuceného spánku viděl, že v té vytáhlé postavě mladého muže s blankytnýma milýma očima, nikterak nenápadné mezi jinými dělnickými či intelligentními příslušníky ukrajinskými dřímá uspán tak veliký duch? Kdo se nadál toho, že veliký duch Simona Petljury, roznicený duchem národa, vzplane tak jasným a prudkým světlem, že se stane vůdčí hvězdou veškerého ukrajinského národa na cestě za vysvobozením z jařma nevolnictví?

Snad nikdo. Život plynul obyčejným tokem a nenápadným, podobným četným druhům svým, člověkem jevil se v něm i Petljura.

A tím větší jest nyní naše radost, že osud dal nám dopustiti se uvedeného omylu a potom možnost přesvědčiti se navždy o našem omylu... Teprve teď vidíme, že Simon Petljura jest skutečně pohádkovým rekem, který v pojetí národním vyrovnal se anebo i přerostl z historie známé národní hrdiny ukrajinské.

* * *

Jako syn prostého kozáka, nuzného a ubohého muže, jenž si musil vydělávati hořký chléb jako kočí v Poltavě, zakusil v mladých letech hojně bídy a příkoří. Rodina byla četná a otcův výdělek příliš malý. A opravdu: čeho mohl se nadíti kočí v malém, hluchém a ospalém koutě, jakým byla Poltava před 30—40 léty? Než poznav na sobě, jak tíží člověka nedostatek vzdělání, starý Petljura rozhodně chtěl děti svoje vyvésti na širší cestu života. Poslední obětoval, aby jim dal vzdělání a jednoho syna po druhém posílal na tamní

„bursu“*) — nejlacinější školu té doby. Jako deseti-letý hošík vstoupil také Simon do poltavské bursy.

Za těch dob duchovní škola v celém bývalém Rusku téměř se nelišila od té, která byla tak mistrně vylíčena od M. Pomjalovského v znamenitém díle „Črty z bursy“ a potom znamenitě popsáno i ve spisech jiného spisovatele, M. Potapenka. Rutina v systému vyučování, mrtvá, životu vzdálená nauka, kterou musili slovo od slova „dřítí“ podle zastaralých učebnic; špinavé prostředí provinciálního bláta, „domostrojské“ názory na vychování, surové tresty za nejmenší náhodné provinění, bití ve třídě od učitelů, rvačka mezi všemi „bursáky“ za přestávky — všechno to usazovalo se jako nános na něžné duše dětské. Mnoho jinochů ničila ta nepřirozená atmosféra v té době, kdy sotva počaly rozpukávat pupence mladých letorostů jejich psychiky. Mnoho jich smetla pryč přes palubu života mezi postavy těch nedouků a polovzdělanců, kteří potom buď tvořili kadry selských jáhnů a kostelníků, anebo prostě stáli se loupežníky na velikých silnicích života. A toliko neveliká částka dětí prošla těmito torturami s duší nezlomenou. To byly většinou ty šťastné povahy, které jakoby žily dvojím životem: formálním — školským a vlastním ve světě snů, v nichž si tvořily nové půvabné obrazy. To jsou buď děti-filosofové, anebo děti-básníci.

K takovým šťastným povahám náležel i Simon Petljura. Zadumané, bledé líčko malého vzrůstem hošíka se smutnými očima, vždycky bylo hotovo k úsměvu, vtipnému žertu, nějaké zábavě, jakoby to žalární zařízení bursovního života ve škole a domácí nesnáze zůstávaly někde mimo, nedotýkající se ho bezprostředně.

Ale čas míjel; chlapec vyrostl a trochu se posunul dále na cestách prospěšného avšak nudného studia.

*) Přípravka k střední bohoslovecké pravoslavné škole v Rusku a Ukrajině. Pozn. překl.

Jako jinocha v bohosloveckém ústavu, kam vedla cesta z „bursy“ vidíme Petljuru v lavicích „nespokojenců“ mezi školní mládeží. Probouzí a vzrůstá v něm duch neklidu a hledání, jenž se nechce podrobovat v dusivém ovzduší ústavního života, pročez škola trestala ho bezohledně a stůj co stůj chce naučiti jej poslouchati. Avšak to se jí nedařilo.

Naopak — škola sama bezděky zasévá do jeho mladé a citlivé duše zrna zakázaná, zrna protestu, jež potom zapouštějí tak hluboké kořeny, které určují pak pro veškerou jeho bytost přímou linii, jež vede jeho život podnes.

Přes všechny záporné stránky poltavská bohoslovecká škola jako vůbec podobné školy v celé Ukrajině, mimovolně stala se ohniskem upřímného, takřka přírodního demokratismu a živelného ukrajinského nacionalismu. V těchto školách, které zároveň s Petljurou přišlo i autoru těchto řádek projíti, — neviděli jsme „panských“ dětí a název „panyč“ byl pohrdlivou přezdívkou pro ty hochy, kteří měli chut povýšiti se nad ostatním žactvem jenom z toho důvodu, že jejich otcové zaujíмали lepší místa v úřadech neb měli víc napěchované tobolky.

Všechno žactvo na „burse“ bylo jednak původu selského, jednak dělnického a zcela mizelo v základní masse popovských neb „djačkinských“ (jahan) synků.

A zatím ani tento základní dorost „kostelní šlechtý“ anebo jak často přezdívali bursovními žákům z gymnasií — „Ježíšova pěchota“ — také se téměř v ničem nelišila od selského lidu. Venkovské duchovenstvo na Ukrajině veškerý svůj život tráвило v bezprostředním styku téměř výhradně jen se selským obyvatelstvem a většinou i pracovalo dohromady se sedláky na poli i ve stodole. Tím se pomalu slévalo dohromady duševně s venkovským obyvatelstvem; mělo celkem jejich zájmy, přidržovalo se venkovských zvyků a způsobů, řeči atd. Děti tohoto duchovenstva a rovněž i všechno ostatní žactvo „bursy“ v čase letních a ji-

ných prázdnin, také kamarádilo výlučně se selskými chlapci a lišilo se od nich jedině větší zámožností a někde i kulturností. Tudíž všechny tyto bezprostřední styky s lidem dodávaly celé „burse“ a pak i bohosloveckému ústavu typického mužického rázu, trochu umírněného místními poměry a vzděláním. Ale žila tu veliká láska ku všemu národnímu, původnímu. Nedbajíc výsměchu některých učitelů z Moskvy přicházejících, nedbajíc nuceného vyučování jenom v ruské řeči, „bursa“ mimo školních hodin všady a vždy používala jenom ukrajinské mateřštiny. V každé přestávce zpívaly se ukrajinské písně, ježto semináristé a bursáci, kteří i podnes právem jsou považováni za dobré zpěváky — vědomě se honosili touto dobrou pověstí. A tyto dva prvky národního ducha — řeč a píseň — vytvořovaly tak silný ukrajinský živel, že dokonce učitelstvo pod vlivem žactva bezděčně se ukrajinisovalo a občas tak dalece, že to velmi překvapovalo petrohradské synodální revisory, kteří nedovedli dobře rozuměti oné „ruštině“, v níž mluvili učitelé poltavské bohoslovecké bursy a ústavu. Ale i mezi těmito učiteli někdy vyskytovali se skuteční vlastenci, kteří po troškách dle možnosti vštěpovali svému žactvu lásku k rodné zemi.

Proto bohoslovecké ústavy byly přechovavateli ukrajinského národního ducha, jenž žil v nich stále, byť i nepříliš nápadně pro „bdící oko“ carských porušřovatelů. „Bursa“ kupovala neb z domova přivážela ukrajinské knihy, a pak soustavně opisovala do sešitů národní písně, tajně dostávala (někdy docela prostřednictvím profesorů — jako na př. prostřednictvím oblíbeného profesora zpěvu p. J. M. Rizenka) — haličský tisk, nelegální pouze proto, že byl psán v ukrajinské řeči; v ložnicích byla pořádána ukrajinská divadelní představení, hektograficky vydávány ukrajinské časopisy; žactvo hromadně chodilo — pod hrozbou trestu — na představení ukrajinských divadelních společností, jež občas navštěvovaly Poltavu. Zejména oblíbila si právě tato divadelní představení. A není v tom nic

divného, neboť mimo citovaného sklonu k národnímu umění a dějinám, ony doby znamenaly vrchol rozkvětu koryfeů národního divadelnictví — M. Kropyvnyckého, Karoho-Karpenka, Saksahaňského, Sadovského, Zankovečke, Zatyркеvyčové a jiných vynikajících umělců, kteří periodicky navštěvovali Poltavu a pokaždé měli zde triumfální úspěch. Neuměti z paměti všech lidových písní, neviděti na jevišti aspoň některého z výše jmenovaných umělců, neuměti tančiti „hopaka“*), neznati nejnovějšího kusu od Karoho-Karpenka, tož znamenalo státi se terčem posměchu nebo pokořujícího politování všeho bohosloveckého žactva. A byl to zrovna onen „jiný“ svět a zároveň přirozené ovzduší, jakého si přála „bursa“ z celého srdce a veškerým snažením svých mladých duší.

Na druhé straně — nudná „božská“ věda, jež větším dílem kázala pokoru a zbožnost, snažíc se vštípit mládeži téměř klášterní odevzdanost a bohulibost — byla tak příliš vzdálena života, každodenních zájmů a okolí — suchopárná a formální.

Přirozeno pak bylo, že tato věda dosáhla zpravidla pravého opaku: místo kázně — vzdoru, místo zbožnosti — neznabožství, neb, jak tehdy se říkalo „nihilismu“, jenž byl takřka všeobecnou nákazou, které propadalo obyčejně veškeré odrostlé žactvo. Toto násilné spoutání ducha odbojnosti přirozeně pudilo hochy k seznamování s revolučními myšlenkami, vzbuzovalo zájem nikoliv o problémy ráje či pekla po smrti, nýbrž v zhodnocení pekla a ráje na zemi. A ježto mezi žactvem, jak jsme se o tom zmínili už výše — nebylo žádných velkopanských tendencí, jeho revolučnost byla upřímná a hluboce demokratická a přenášena byla z generace do generace.

Není tudíž divu, že jsouce vychovávání v tomto ovzduší, žáci poltavské bohoslovecké školy ponejvíce vstupovali do života s vyhraněnou láskou k rodné ze-

*) Lidový ukrajinský tanec. Pozn. překl.

mi. Není divu také, že se shledáváme s mnohými z nich již dříve, zejména však v nynější době obrození Ukrajiny, co s čilými pracovníky ve všech oborech národně-státního ukrajinského života.

V takovém prostředí vyrostl Simon Petljura — citovější a expansivnější, než jiní jeho spolužáci. Příliš zřejmě projevoval jak svůj protest, tak i sympatii, protože školská správa pokládala za nejlepší vyloučiti ho, když se dostal do vyšších tříd.

Ocitnuv se mimo školu, nemaje podpory od starého už otce, a naopak — sám jsa nucen dopomáhati rodině vlastními silami, Petljura — začíná vydělávati si živobytí těžkým a nevděčným zaměstnáním domácího učitele. Zároveň však zcela věnuje se samostatnému sebevzdělání a pomalu se dostává do konspirativně-revolučních organizací.

Vidíme jej pak, jak se pokouší dostat na universitu, pohříchu bezvýsledně a pak odjíždí do Haliče, kde nějakou dobu poslouchá universitní přednášky ve Lvově a zúčastňuje se života emigrantských skupin z ruské Ukrajiny. Zde také činí první pokusy v literárním oboru.

V těžkém boji o holou existenci mívá 5—6 let jeho života. A mezi tím v bývalém Rusku v důsledku osudné japonské války nastává politické jaro. První závan teplého větru doletují až do Haliče, rozčilují a lákají mladou duši, neodolatelně volají zpět do vlasti, k blízkým lidem, k umučenému rodnému venkovu, před kterým počínají se rozhořovati červánky nového života.

A tak před revolucí r. 1905 Simon Petljura jest zase na Ukrajině. Pracuje v dělnických skupinách jako zkušený agitátor a organizátor. Spolu s dělnictvem láne zvětralou skálu ruského samoděržaví; při různých náhodách pronáší plamenné řeči, píše články a letáky, burcuje uspané národní vědomí dělnických davů. Zde působí ve skupině oněch sociálně demokratických průkopníků, kteří i potom v Nové Ukrajině neúnavně

spolupracovali s ním, jako na př. V. Vynnyčenko, M. Porš, V. Sadovskýj, Z. Margulis, A. Žuk a j.

V kruzích dosti značné ukrajinské inteligence, jež, pocítujíc příval velikých politických změn, počala vycházeti z úkrytů, kam ji zahnal ruský autokratický carismus, — Petljura nalézal pro sebe široké působíště také mimo okruh své strany. Občas to vyvolávalo nespokojenost mezi orthodoxními soudruhy, ale Petljura trval na tom, že v této době jest třeba podporovati celé ukrajinské hnutí, nikoliv však jednotlivý jeho směr či projev. Také ve své další činnosti zůstal vždy věrný této zásadě.

A když konečně zachvěl se pilíř ruského despotismu a první paprsek svobody zazářil nad ukrajinskou zemí a když se objevila první vlaštovka obrození Ukrajiny — první ukrajinský časopis v Kijevě „Hromadška Dumka“ (Veřejné mínění) — zase se shledáváme se Simonem Petljurou v nejužším kroužku fanatických vlastenců, kteří nikdy nebyli členy soc. dem. strany: J. Cikalenkem, B. Hrinčenkem, V. Antonovyčem, F. Matušeuskym, S. Jefremovým. Spolu s těmito buditeli S. Petljura tvoří základy ukrajinského národního tisku. A když potom zastavená „Hromadška Dumka“ opět začíná vycházeti pod jménem známého denníku „Rada“, jenž pro značnou část dnešní ukrajinské inteligence je národní universitou — Petljura zaujímá v něm velmi zodpovědné místo redakčního tajemníka.

Býti jediným tajemníkem denního časopisu jest vůbec nesnadnou prací, avšak při vydávání prvního ukrajinského listu byla to vskutku galejní robot. Nutno totiž uvědomiti si, že v „Radě“ nebylo ani jediného řádku, převzatého z jiných časopisů, ježto v té době mimo ni neexistoval ještě ukrajinský periodický tisk; celý obsah tohoto denníku nutno bylo sepsati vlastní rukou; nebylo to však ještě vše. Když objevil se časopis — nutno bylo vyhledati a vytvořiti časopisecké názvosloví; nutno bylo opravit a téměř nanovo přepsati každý rukopis, zejména přicházející

z venkova, neboť lidé odvykli neb zcela zapomněli spisovnou mateřštinu a teprve nyní počali se do ní zaučovati.

Od časného jitra až do pozdní noci členové redakce musili vysedati u psacích stolů; tajemník krom toho musil ještě v noci běhati do tiskárny, aby včas vyšlo číslo, vždyť i sazeči teprve nyní začali se zaučovati do ukrajinského sazečství. Vskutku, když se podíváme nyní zpět na tyto časy vysokého vzepětí — obdivujeme se tomu, kolik bylo třeba tehdy věnovati energie a houževnatosti na přemožení těchto zdánlivě nepatrných maličností. Nehledě však na to, Petljura a jiní členové redakce v této době prožívali krásné okamžiky radosti a spokojenosti z milé tvůrčí práce. Nebylo neděle ani svátku, aby členové redakce dle zvyku nesešli se i za tohoto dne klidu v maličkých a nuzných místnostech redakčních — vskutku rodné redakci.

Byla to přátelská — pevně sjednocená společnými zájmy — rodina apoštolů ukrajinského tisku, v níž „Simon“-Jonin byl jedním z nejvýznačnějších mladých spolupracovníků...

Za nějakou dobu Petljura opouští redakci „Rady“, poněvadž byla mu učiněna nabídka ujmouti se vedení nového dělnického časopisu „Slovo“, jehož redaktorem se pak stává.

Nedlouho však trvalo první ruské politické jaro. Stará skála se nerozpadla, jenom se zachvěla; včas podepřela ji podemletou — „černá sotně“ temné ruské reakce. Všichni jarní ptáci buď uvázli v sítích anebo na nějakou dobu poschovávali se pod střechu. Neunikl žaláři ani Simon Petljura, jenž i před tím měl již příležitost poznati vězení.

Než osud nechtěl předčasně zlomiti mladé síly, poněvadž šetřil jí pro příští časy. Petljura brzy se ocitl zase na svobodě a opět chopil se v tichosti národní práce. Avšak pracovati v Kyjevě bylo pro něho nebezpečné a proto odejel do samotného středu ru-

ského centralismu a reakce — do Petrohradu za tím účelem, aby tam — pracoval ve prospěch Ukrajiny.

Byť by se to zdálo sebe podivnějším — jest to jaksi úšklebek ruského centralismu — v Petrohradě a potom v Moskvě dokonce i za doby nejstrašnější reakce a největšího národnostního útisku bylo lze prováděti jistou politicko-nacionální ukrajinskou práci, byť i pod pláštíkem kulturně-filantropické činnosti. Tam po delší čas existovala dvě úředně uznaná ukrajinská ústředí; něco podobného nebylo naprosto myslitelné na Ukrajině. Takovým ústředím byl „Spolek T. Ševčenkův“ jehož úkolem bylo podporování ukrajinské školské mládeže v Petrohradě a „Petrohradský dobročinný spolek pro vydávání laciných a užitečných spisů v pochopitelné obyvatelstvu řeči“.*)

Kolem těchto dvou spolků seskupena byla petrohradská ukrajinská kolonie, jež neúnavně a energicky přes téměř nepřekonatelné překážky pracovala na národní nivě. Toť byl onen severní plamének, k němuž vždycky jsme vzhlíželi z Ukrajiny; plamének ukrajinské myšlenky, jenž neuhasínal v „Dobročinném spolku“ průběhem více než deseti těžkých let. Výbory tohoto spolku, v jehož čele stál takový nezapomenutelný buditel a průkopník národního ukrajinského obrození jako O. O. Rusov a později P. J. Stebnyckij spolu s O. J. Lotočkim a M. A. Slavinškim — byly opravdovým neoficiálním ukrajinským vyslanectvím ve velkoruské metropoli. Mimo kulturní práci — totiž vyřizování povolení tisknouti různé ukrajinské knihy — nebylo snad žádné záležitosti, které by krajané z celé Ukrajiny nesvěřovali svým petrohradským zástupcům, kteří působili tam pod tichou a skromnou firmou „Výbor dobročinného spolku“.

A dík jejich neúnavné práci, umění najíti jakousi cestičku k vyšším úřadům -- a to v době, kdy v Pe-

*) Tak totiž carská úřední ruština obrazně se vyhnula ne-milému pojmenování ukrajinštiny. Pozn. překl.

trohradě tvrdošíjně se opakovalo, že Ukrajiny „nebylo, není a nebude“ — na Ukrajinu z Petrohradu nejenom že putovala ta neb jiná užitečná ukrajinská knížečka, nýbrž často bylo na ní poznamenáno, že vydána byla s vládní subvencí některého ruského ministerstva a že je doporučena pro lidové čítárny a školy těch „oblastí, kde obyvatelstvo mluví malorusky“.

Díků jejich práci ukrajinské divadlo obrozovalo se pořád novými kusy, ježto ukrajinské vyslanectví v Petrohradě šťastně vysvobozovalo je z drápů nelítostné censury, jež rozhodně vzpěchovala se tomu, aby propustila na svobodu aspoň slovíčko ukrajinské.

Avšak občas i mimo tu světovou činnost petrohradská neb moskevská ukrajinská kolonie uváděly na přetřes tu neb jinou ukrajinskou veřejnou myšlenku neb národnostní záležitost. Někdy zas uspořádaly ukrajinský večer na oslavu některého národního pracovníka, jindy — národní koncert, manifestaci u příležitosti výročí Sevčenkova, veřejnou schůzi, věnovanou některé slovanské záležitosti.

V prvních letech po revoluci, kdy od r. 1905 centrem ukrajinského života přirozeně se stal Kyjev, činnost ukrajinských vyslanectví v Petrohradě a Moskvě poněkud utichla. Část pracovníků rovněž vystěhovala se na Ukrajinu, aby mohla na rodné půdě volněji rozevřít křídla. Část funkcí byla postoupena novým organizacím, jež vznikly na Ukrajině, kde den ode dne stále více a více šířila se ukrajinská myšlenka. Ukrajinská inteligence objevovala se všude, ba i tam, kde staří křísitelé ukrajinského obrození jí neočekávali. Vskutku pociťoval se závan jara, jenž během jedné noci přeměňuje černé lány v zelené.

„Jaká krása národního obrození... Jaká krása — obrození země! Ještě loni a včera bylo slyšet zde nářek otroků. Mlčeli svatí pod popelem zřícenin, a starý zvon smutně umíráčkem vyzváněl. — Než odkudsi se vzala moc šílená, jak bouře zachvátila la, pronikla všecko žiré, a hle — vizte: v rukou za-

mávaly prapory a hymnu svobody zpívá porobená zem...“ — právem mohl psát o té době nový vynikající ukrajinský básník O. Oleś, jakoby okouzlený čarovným tím snem. Opravdu byly to první známky jara na Ukrajině, jež se probouzela po 240 letech zimy...

Když však brzy opět nastaly mrazy, bylo třeba zase obnoviti slavné a zasloužilé severní ohniště. V Petrohradě byl založen ukrajinský klub „Hromada“, kolem něhož se soustředil veškerý politicko-veřejný život ukrajinských emigrantů. Zase oživly staré spolky a nyní pracovaly intensivněji, ve větším měřítku, neboť ať již je to jakkoli, revoluce zanechala po sobě jakousi stopu. Lěcos zbylo po ní jako kladná vymoženost. Ukrajinské kolonie pracovaly nyní houževnatěji také proto, že prožitá revoluce ukázala mnohým pochybovačům, že jsou uskutečnitelný jejich překrásné „fantastické přeludy“ a značně zvýšila počet činných pracovníků novými zástupy místních neofytů a přicházejících z Ukrajiny emigrantů.

Ti z nich, kteří musili uprchnouti z Ukrajiny na chladný sever, jsouce násilně vytrženi z rodné půdy, tím rozhodněji pracovali ve prospěch své vlasti. Při této nepřetržité práci v Petrohradě shledáváme se také s Petljurou. Vydělával si živobytí jako účetní v pojišťovně a po skončení služebních hodin chviloval do university, kde poslouchal přednášky a zároveň organizoval ukrajinskou mládež na půdě národnostní a sociálně demokratické. Co nejenergičtěji se zúčastňuje veřejného života, pracuje politicky v ukrajinských spolicích, nalézá však čas i pro literární činnosti. Takto získává uznání a úctu nejen mezi mladými pracovníky, ale i mezi činiteli starší generace, jakožto čilý, energický, nadaný člověk.

Za nějakou dobu z důvodů služebních stěhuje se do Moskvy. Než změna působiště nemění jeho záliby, rázu a povahy práce. Mezi významnými a váženými ukrajinskými vlastenci, kteří v té době žili v Moskvě, Simon Petljura rázem zaujal přední místo. Zde rovněž

polovinu dne a polovinu noci věnoval nezištně práci pro svou milovanou vlast. V době, kdy na Ukrajině vše ukrajinské bylo podrobeno opět těžkému pronásledování a tisk dokonával v smrtelných křečích, pevně jsa vězněn censurními a vládními draky, v Moskvě narodil se vydavatelský podnik velikého významu. V nuzném bytě s několika polámanými židlemi, sestolem o třech nohách, kde bydlel spolu se svou ženou a později malou dcerou Simou Petljura pod samou střechou vysoké budovy na okraji veliké Moskvy, v kruhu krajanů, uzrála tato myšlenka. Tam také se příležitostně řešily i jiné otázky velikého, zásadního a praktického významu pro Ukrajinu. Tam vznikaly myšlenky, jež vymáhaly okamžitého uskutečnění. Povstávaly návrhy a hesla, která občas vzbuzovala značnou a čilou činnost v samé Ukrajině.

A když konečně moskevská kolonie zásobila se trochu penězi, aby mohla zahájit vydávání solidního rozsahem a znamenitě redigovaného měsíčníku — Ukrajinskaja žizň — rusky psaného, Petljura bere největší účast v této tvůrčí činnosti, jež naprosto jej pohlcovala. S počátku pracuje jako zástupce redaktora Salikovského, brzo stává se však faktickým redaktorem.

A zde ukazuje se jako nadaný redaktor hlubokého ducha, jako obratný publicista a jemný literární kritik. Nermalou zásluhu má o to, že pro tento časopis, přirozeně deficitní, získával potřebných hmotných prostředků. Za tím účelem hned jede do Petrohradu, hned na Ukrajinu — do Poltavy, Kyjeva, všude agituje, probouzí malomyslnou inteligenci, až konečně dostává to, čeho potřebuje, u málo penězi bohatých fanatiků národnostního hnutí, zámožnějších „ukrajinofilů“, kteří sice občas byli i v nadšení do hloubi duše ethnografickým ukrajinstvím, ale nikoli do hloubi svých kapes. V tomto období Petljurovo jméno stává se populárním v moskevských pokrokových kruzích ruské inteligence. Jeho objevení se na estradě u příležitosti různých veřejných schůzí, vzbuzovalo po-

zornost veškerého posluchačstva a jeho projevy obsahově hluboké zaznamenávaly časopisy, dokonce zřejmě nepřátelské všem ukrajinským snahám...

Avšak i tato práce musela býti přerušena.

Vypukla válka. Před všeruským imperialismem stala se ukrajinská idea rovnou velezradě a vojenskému vy-zvědačství; pro Rusy samo slovo „ukrajinský“ stalo se nenáviděným, zazděna byla každá nejmenší skulinka, kudy by mohlo proniknouti toto strašné slovo. Pevně byla ucpána ústa všem Ukrajincům; zničen byl veškerý tisk; zastavena všechna do jednoho ukrajinská vydavatelstva, ba i ta, jež o válce psala loyálněji než ruské listy. Vznikal dojem, jakoby na světě vskutku nebylo nějaké Ukrajiny a že jednou pro vždy vyhlazeny byly „nesmyslné sny hloučku fantastů a mazel-pinců“, jakožto nepřátelské velikému Rusku a koupené za „pruské marky“.

Odtržen od hromadné práce, Petljura octl se jako ryba na pobřežním písku. Ale nevzdal se. Napial všechny pružiny a prodral se do „Zemského Sojuza“ a pomocí jeho se zase dostal do známé a blízké jemu Haliče, kde zase zahájil houževnatou činnost mezi utištěným rodným lidem.

Minul rok, druhý v těžkém fysickém a ještě horším psychickém ovzduší. Avšak nad carským Ruskem opět zaduněl hrom. Tentokrát rána byla silnější a sřítíl se moloch nenáviděný potlačenými národy; zbořen byl žalář národů, osvěžilo se dusné ovzduší.

Ale naučený hořkou zkušeností z r. 1905-06, Petljura nevěří už, že štěstí lze dosáhnouti rázem. Duševním svým zrakem dříve, než jiní vidí, že bude třeba věnovati mnoho práce a úsilí, než zcela bude vybojováno pro vlast právo na volný život.

A Petljura — spisovatel a řečník — první začíná aktivní práci ve směru utvoření národní armády.

Onu papírovou šavli, kterou nosil v uniformě „Zemského svazu“ s nechutí a z donucení, změnil teď pro blaho otčiny v opravdovou zbraň. A nejen že změnil,

uchopil ji svýma rukama a nevládl jí o nic hůře než kdysi slavní Záporožci.

Jak jen divný chimerní někdy byl osud člověka! Povzbuzený hnutím Čechů (Masaryk) on, jenž se připravoval na popa, jenž pracoval v účtárně, jenž byl od přírody publicistou — on Simeon Petljura, když toho vlast žádala, stal se organisátorem národní armády a potom velikým, dějinným vojevůdcem.

Obezřelou rukou počal vésti lidi, které sám vzbudil ze staletého spánku, jimž sám musel otevřít oči, aby viděli vysoký a krásný cíl. To jest první oddíl historie Simona Petljury, národního hrdiny.

S. Petljuru v onen čas srovnávali s A. Kerenským a může býti, že v jeho činnosti bylo cos podobného s Kerenským. Svým ohnivým slovem, jako Kerenský, dovedl uchvátiti rázem srdce prostých lidí; uměl krátce a jasně vykreslit a formulovati jim vše, co oni cítili spíše instinktivně, neumějíce si pro to najíti formy ani názvu. V této analogii možno ještě dále pokračovati. Přibyv, jako zástupce jím utvořeného, uvědomělého ukrajinského vojska na první vojenský sjezd do Kyjeva, jenž se odbýval několik měsíců po revoluci, Petljura stanul ihned v jeho čele a representoval ve své osobě okolo milionu ukrajinských vojáků. Tito, jako všichni neofyti, nadšením rozohnění, vytkli si cíle co nejvyšší. Na tomto sněmu poprvé výrazně se projevil samostatný ukrajinský směr.

Petljura tehdá (byl za to odsuzován ukrajinskými vlastenci) napomínal všechny, aby utlumili nadměrné pro ten čas nadšení. Pracuje tu, jako pracoval Kerenský v podobných případech. Věří, jako kdysi věřil i Kerenský ve „zdravou sílu“ ruské demokracie. Skutečně Petljura věřil v možnost společného bratrského soužití s Moskvou, jako kdysi Bohdan Chmelnickýj a řídil národní myšlenku směrem federativním. Ale tím se končí již analogie Petljury s Kerenským, jako vůbec analogie ukrajinské inteligence s ruskou. Neboť když ruská inteligence stanula v čele demokratického

ruchu, zaujímal toto místo jen dotud, pokud národní přání odpovídalo též theoretickým, kabinetním úvahám. Když národ počal projevovati rozhodněji svou vlastní vůli, když v jeho kolektivní duši vznikají nové tužby — ruská inteligence, jež ztratila organickou souvislost s lidovými vrstvami — porušuje rovnováhu, zbytečně se děsí národní živelnosti a přenechává národ samu sobě. Tehdy on, jsa na rozcestí, neodolá národnému kvašení, které jej zachvacuje strašlivě a na čas úplně zatopí. Nevděk, jenž jest v povaze každého davu, naplňuje pak inteligenci temným pessimismem.

A proč to? Že po celé ohromné Rusi nebylo (s výjimkou několika jednotlivců) vůbec národní ruské inteligence. Ruští inteligenti byli, abychom to tak řekli, neruští. Uznávali sebe bez rozlišení po celé nesmírné ruské državě: v Moskvě a Petrohradě, v Kyjevě, v Tiflisu, v Rize, v Taškentu byla tatáž inteligence. Svého vlastního národa neznala, bezprostředních styků s ním neměla. Pro ni pojem „národ“ byl kolektivním názvem všeho obyvatelstva ruské državy. Národ jevil se inteligentu jako mužici, s nimiž nemá nic společného.

A zatím, u jednotlivých národů, kteří žili na teritoriu bývalého carství ruského, byla vlastní inteligence, národní, uvědomělá, která vešla bezprostředně s národem — s národním organismem v úzké styky a měla s ním též psychologický život. Tu, když vybuchla revoluce, národní inteligence všech národů, obývajících území ruské říše, stanula v čele svého lidu a národové uznávali a považovali ji za svého vůdce. Pouze s ruskou inteligencí se tak nestalo, neboť, jak se tam revoluce objevila, ruský lid nepovažoval svých lidí za vůdce a odstoupil od nich. V čelo ruského lidu dostali se rodem cizinci, jako Trocki-Bronstein — aneb vůdcové s cizí duší — internacionalisti — Lenin —, kteří jej zavedli na onu strašnou dráhu, jež přivedla Rusko ke zkáze a děsí neznámou ještě hrůzou celou Evropu, ba celý svět.

Mezi tím ukrajinští inteligenti, jak i inteligenti ostatních národů, jsouce výtvozem národní vrstvy, a majíce hlubokou souvislost s národní masou, provádějí vůli svého národa, vycífuji svou duší každý úder národního srdce. Pro svou činnost berou impuls z hlubin národní vůle, a jí se řídí ve všech úmluvách a neopouštějí svého národa, ale jako pastýři dlí v čas těžký nad svým lidem. Ukrajinská intelligence, jsoucí v odvislosti od duchovního vzrůstu národa, prodělávala svůj vývoj v souhlasu s vývojem národa. To jest jasně prokázáno, na příklad, rozvojem strany sociálních federalistů, která do nedávna soustřeďovala téměř veškerou ukrajinskou inteligenci. A neméně jasně se to potvrzuje vznikem nové strany národní intelligence — národních republikánů. A naopak příklad politiky některých známých Ukrajinců, kteří nebyli blízcí národu, nemohli provéstí svých kabinetních teorií za nového stavu života, jak to nemohl též svého času Kerenský.

Simeon Petljura — pravý syn svého národa — shromáždil kol sebe národní elementy i jasně cítil národní puls a včas dal směr novému nadšení v lidu na nacionální cestu. Smutná činnost ruské demokracie (v řízení a v záměrech) velmi rychle mu otevřela oči k poznání neodůvodněnosti vlastní taktiky počas sjezdu vojáků. A když vůlí vojska stal se z počátku prvním vojenským generálním sekretářem a potom prvním ukrajinským ministrem vojenství, tu již jasně zřel, že každá federace Ukrajiny jest možná jen jako její úplná samostatnost. I našel správnou cestu a procítiv všecka přání národa, vede jej pak dále již jen přímým směrem; a vede jej skutečně, jako rytíř bez hany a strachu, hotov položiti v každý čas svou hlavu v krvavém boji, v němž nedbal žádného osobního nebezpečí.

Pouze silou svého entusiasmu a ne silou malého počtu národní milice, tak zvaných „volných kozáků“, jež organisoval též, vítězil v lednu 1918 nad nesrov-

natelně značnějšími bolševickými silami a osvobodit Ukrajinu od řádění moskevských lupičů.

Tímto faktem zapisuje druhou stránku své slavné historie vojevůdce.

I nám, jeho současníkům, jest těžko vykresliti si strašné časy, tolik nám blízké. To jest úlohou budoucích historiků odhaliti je na podiv nejnovější historie. Nelze si však představit, s jakým zoufalstvím, s jakými bolestmi prožívá Petljura pustošení Kyjeva bolševiky.

Kdybych měl u sebe jen tisíc a třebas jen pět set věrných a oddaných lidí, nepustili bychom jich do srdce Ukrajiny, — praví po návratu z Kyjeva a dále: Jest nutno si představit, že proti bolševickým hlavním silám, jež útočily proti Kyjevu, nebylo na „naší frontě“ víc než sto bojovníků... A nyní, třeba že jsme znovu v Kyjevě, nejsme ještě páni ve svém domě, neboť jsou ještě jiní, jež nám nebude lehké přemoci.

Byla to trpká pravda, a počali ji pociťovati rychle i všichni ti, kterým se nelíbila.

Nesouhlase s novým duchem v ukrajinské vládě, poděkoval se ze svého ministerského portefeuille a neodpočinuv si, šel znovu do práce.

Na národních shromážděních (zemské obrany) Kyjeva, jest zvolen jednohlasně za hlavu národního kyjevského vedení. Vrhł se do práce se vší duší svou, do práce, jež měla stále týž cíl — obrození ukrajinské národnosti a jejího státu. Jako před měsícem šel rozhodně a neochvějně na nepřítele a obránil Ukrajinu, tak i teď pracuje na vytvoření budovy z trossek, pracuje jako organisátor, administrátor i vytvořil nové společenské organisace. Současně zasahoval i do písemnictví a využíval svých volných chvil k pracídelné práci v časopisu „Knyhar“.

A již v první dny jeho činnost na národním společenském poli počala znepokojovati širšími myšlenkami. Jak již to dovedl sjednotit v jeden ráz ukrajinské

vojáky, chce i nyní stmeliti v jeden organismus veškerou ukrajinskou veřejnost na podkladě stejnoměrné kooperativní práce v sjednocené zemi. A to se mu skvěle podaří. Sjezd všech představitelů veškerých zemstev ukrajinských, jím svolaný, přijal jeho projekt všeukrajinský inteligent, jenž se nemohl dostat z kate-
skou správu a jmenoval jej — hlavou této správy. Za soudruhy má takové význačné a jednomyslné činitele, jakými jsou K. A. Macievyč, O. M. Salikovskýj, N. K. Prokopovyč a j., kteří spolu s Petljurou počínají plodnou práci ve sféře široké ekonomicko-politické činnosti v celé Ukrajině.

Abychom porozuměli důležitosti a významu této práce, jest třeba především obrátiti úvahu na samotný charakter instituce Zemstev, málo známé cizímu čtenáři.

Zemstvo, možno říci, jest jediná pozitivní, skutečně sedlákům užitečná instituce, která se zachovala ještě ze starého režimu. V oné byrokratické, hnijící atmosféře, jež vládla v Rusku, byla toliko zemstva jediným výrazem společenské svěprávnosti. Jenom zde ještě doutná veřejný zájem, jenom zde se spojovaly skutečné národní elementy, jenom zde mohly se, byť i časem hluše a marně, projevovati obecné volání, národní tužby a projevy, pro národní vymoženosti. Nyní se kolem zemstev seskupily čelné a opoziční elementy, které byly prodchnuty ideami čistě demokratickými. V zemstvu, v němž byli zástupci všech vrstev místního obyvatelstva, bylo možno časem pocítiti též skutečný hlas ukrajinského rolnictví; zde projevoval se též ukrajinský inteligent, jenž se nemohl dostat z kategorie tak zvaného třetího stavu — placených zemských pracovníků. Ale i v roli najatého pracovníka vykonává aktivní práci, na které spočívala obyčejně pečť „podzemní existence“, neboť byla namířena ve prospěch interesů prostého, bédného národa.

Ale především jako pozitivní a užitečná věc se ukázalo zemstvo v ohledu politickém na Ukrajině v po-

sledním čase. když Ukrajina počala žítí vskutku politickým životem a když se objevila možnost všestranných národně státních skupin. Organisované dle principů provinciálních sněmů jednotlivých gubernií, jež v nynější čas se jeví fakticky jako kantony jednotné Ukrajiny, jednotlivé guberniální sněmy za prvních dnů revoluce přešly v instituce čistě demokratické, zřízené na podkladě spravedlivé volební metody. Převést celou veřejnost ukrajinskou v demokratickou bylo lehkým a též rychlým dílem, neboť ukrajinský národ neměl fakticky žádné své buržoasie ani rodové, ani tím spíše průmyslové. Všichni, jako statkáři, továrníci, velkopřemyslníci a velkoobchodníci byli polského, židovského nebo ruského původu, a domnělá Ukrajina znala toliko dva, tři „své“ pány, ale těmto pánům, upřímným vlastencům, v národním seskupení rádi přepustili prvá místa. Tím v nynějších zemstvech ukrajinských, přestavovaných dle normálního zastoupení — máme hlavní jádro reprezentantů selské demokracie a pracovní inteligence, která především vede zemské práce. Provádějíc činnost, nejpotřebnější pro zajištění interesů své provincie, žádné ze zemstev nemůže a nechce pracovat izolovaně bez svých sousedů. Naopak, za prostřednictví svých výkonných orgánů — guberniálních zemských uprav — zemstva vcházejí v bezprostřední styky se zemstvy sousedními a zachovávajíce přece svou individuální fysiognomii družně a kooperativně pracují na všeobecných státních potřebách. Toto kantonální zavedení úřadování, pocházející ještě ze starého Ruska, rychle modifikované s ohledem na časové potřeby poskytlo možnost uniknouti provinciálnímu partikularismu, který by měl pro svůj vznik dosti podkladů ethnografických, hospodářských a jiných, dle rozdílu mezi jednotlivými kantony dosud v Ukrajině zřejmými. Slobodsko (Charkovščina) s jedné strany, s druhé Podolí, s třetí Poltavsko, nemluví ani o Besarabii a Polesí, mají navzájem různosti třeba větší než Čechy a Slovensko. Ale současně, hlav-

ně z ohledu na od dávna existující formu místního zemského samostatného úřadování, vznikla v celé Ukrajině touha po sjednocení národním v jednom státě beze všech projevů, jak by se zdálo, přirozených vzhledem k nynějším poměrům, býti pro autonomní separatismus. S cílem sesílití ideu družnosti utvořil též Simon Petljura organizaci všeobecného zemského úřadování v Ukrajině. Užitečnost tohoto nového zřízení, vedeného zručnými činiteli spolkovými, se ukázala již v prvních dnech. Vedle organizační práce všeukrajinská zemská úprava musila na sebe vzíti obranu institucí před násilným a lačným vandalismem, jímž se hned po příchodu na Ukrajinu ohlásili Němci, vyprovokovaní moskevskými a polskými živly. Projevy jejich barského lupičství vzaly na se určitější formu potom, když jejich prací byl proveden monarchistický převrat, a na nový ukrajinský trůn byl dosazen moskevský generál P. Skoropadskyj.

Ve dnech převratu byl mezi jinými, samo sebou se rozumí, zatčen i Petljura, třebaže v ten čas nebyl v Kyjevě a všichni věděli, že dlel na mohyle T. Sevčenko v Kanevi. Pravda, byl rychle propuštěn a Skoropadskyj se mu otevřeně doznal jako starému známému, že jeho uvěznění bylo „pro všechny případy“, neboť prý kdyby Petljura chtěl vystoupiti proti, že by Skoropadskému vážně překážel. Musíme doznati, že to byl snad jediný správný úsudek Skoropadského, člověka neobratného — a vůbec hloupého politika. A tento úsudek Petljura po devíti měsících také potvrdil, a to skvěle.

Tehdá veškerý národ ukrajinský, utištěný hetman-skými vojáky a jich pomocníky — Němci, viděl toliko v Petljurovi svého osvoboditele. Tisíce telegramů, na sta deputací, adresuje se Petljurovi s výzvou k osvobození Ukrajiny. Petljura užil všech možných prostředků, dokonce nejednou přemlouval Skoropadského, uváděl mu všechny možné důvody — nedocílil však žádných výsledků a tu vystoupil k evropské veřejnosti

s protestem proti nečestné a despotické politice Němců, poslaných do Ukrajiny. Tímto prohlášením, uveřejněným též dohodovým tiskem, Petljura manifestoval své nepřátelství k německému komandu — a přivolal si na sebe novou bídu. Němci (jistě i Skoropadskyj) hledali všemožné příčiny, aby isolovali nebezpečného jim Petljuru, ale přes to se neodvažují udělati mu něco ze strachu před lidem. Měli dokonce jeden čas v plánu zajmouti Petljuru na ulici a tajně jej někam zavésti z Kyjeva.

To jest nejnebezpečnější perioda života Petljurova; perioda, kdy jeho přátelé a přívrženci každého rána tušili již neblahou novinu, že jej někde zabili. A obávali se tím spíše, že Petljura nedbaje všech porad a domluv přátelských, aby opustil na nějaký čas Ukrajinu a uprchl třebaš do Haliče, jež tehdá ještě nebyla spojena s Ukrajinou — rozhodně odmítl opustiti své místo, na němž mu vytrvati vešla čest a sláva otčiny. A již na podzim, kdy Skoropadskyj a jeho nohlledové, mezi nimiž byl též J. Kistjakivskyj, býv. přítel a přívrženec Petljurův, jeho spolupracovník v „Ukrajinské Žizni“, jsou toho mínění, že se jim již podařilo očistiti Ukrajinu ode všech republikánů, i zatkli Petljuru a uvrhli do vězení.

Smutno a těžko bylo viděti orla spoutaného v železné kleci. Ale pravda velí dodati, že v tomto faktu byla i pozitivní, vskutku pozitivní stránka: Především uvěznění Petljurovo zmenšovalo nebezpečí pro osobu Petljurovu, a s druhé strany bylo pak jasno, že jest to „mučednictví za ideu“ a národní hrdina nabyt ještě větší populárnosti a oné aureoly, jež vedla celý národ „za války i míru“ k tomu, že ho poslouchali na slovo.

Petljura však zatím ve vězení neseděl se založenými rukama. Pracoval po celé dni perem a dokončil svou knihu „Nezabutni“ (literární portréty známých autorů ukrajinských) — při každé „náhodě“ posílal statě do „Knyharju“ — překládal do družstva „Čas“ jeden román za druhým ze slavných autorů světových.

Tak proseděl přes sto dní za mřížemi a zatím lid vřel prudkým hněvem proti hanobitelům, v jejichž čele byl samozvanec Skoropadskyj, „nešťastný politik“ dle charakteristiky známého ukrajinského publicisty.

V ten čas Ukrajinský národní sojuz, vycítuje národní puls (v ukr. sojuze byli representovány všechny politicky významné vrstvy) za vedení V. Vynnyčenko a M. Šapovala — poznal, že již dále nelze ukrotiti hněv národa pro potlačování a že jediným východiskem z beznadějně situace jest jenom národní povstání. Sojuz si postaví svou heroickou devisu: znal, že jest to poslední útočiště, ale neváhal: Nemůžeme odpuštění vládě, praví V. Vynnyčenko — neboť i když nás rozdrtí, aneb zaženou do Haliče neb jinam, i to bude pro nás úspěch; — ukážeme tak celému světu, kam jsme byli dohnáni v době, kdy se mluví o právu sebeurčení každého národa“. Z těchto myšlenek vycházel národní sojuz, jenž byl ihned mínění, že k zajištění úspěchu jest třeba vhodné osoby, jež by dovedla slíti národ ukrajinský v jeden kov. A tou byl — Simon Petljura, jehož jméno stalo se symbolem osvobození národa.

Proto bylo nyní, kdy myšlenka na povstání již uzrála, třeba přemýšlet, jak dostat Petljuru z vězení. S pomocí dávných — ještě z petrohradského spolupracovníctví — přátel, M. Slavinského, P. Stebnyckého, O. Lotockého, kteří na rozkaz ukrajinské veřejnosti byli nuceni vstoupiti v ministerský kabinet Skoropadského — ba i s pomocí hetmanovou a Igora Kistjakivského — byl Petljura uvolněn.

První den po svém vysvobození Petljura věnoval zemstvu. Poznává spoušť, kterou nadělala ruka hetmanova za jeho uvěznění, i nastoupí dráhu napravování zkaženého aparátu.

Druhý den dá se do úpravy vedení hlavně kulturního a literárního, v blízkém jemu spolku „Case“.

Třetí den ponořil se zcela do politicko-organizační práce Národního sojuzu.

A čtvrtý den — jsa členem Direktoria — stává se generalissimem všeho (ještě tehda neexistujícího) ukrajinského republikánského vojska.

Večer téhož dne v starém, sešlém (též jediném) vojenském plášti, s krabicí listin v rukách, v zabláčených botách jede v nákladním železničním voze do Bílé Cerkvi, kde se nachází na dva tisíce sičových střelců z Haliče pod velením mladého hrdiny — plukovníka Konovalce. A v noci jsou již po celém Kyjevě nalepeny manifesty Direktoria, podepsané Vynnyčenkem, Petljurou, Svecjem a Makarenkem; manifesty, v nichž se vyzývá veškerý národ ukrajinský ke krvavému zápasu za národní republiku, ničenou rukama národních zrádců — Skoropadského a Kistjakivského.

Znovu jest v Kyjevě velký zmatek; znovu kolísá postrašený lid mezi nadějí a zoufalstvím. Ale den ze dne mizí zoufalství a roste odvaha. Městem prolétávají fantastické zprávy. Neznámou cestou docházejí noviny, že veškerý selský lid na výzvu „bačky Petljury“ vesnice za vesnicí, okres za okresem, gubernie za gubernií se zřiká násilnického hetmanství a staví se po bok republikánského vojska. A toto vojsko rostlo divem. Z malého jádra dvou tisíc během týdne jest již armáda 100.000 mužů.

Nebude nemístno dotknouti se zde dynamiky scén, kdy lid uhnětený, sužovaný, selský lid, pln bezmezné důvěry ve svého vůdce, slil se v jeden organický celek. A když štáby Petljurovy byly nuceny užití všech opatření, aby zadržely proudy dobrovolných vojáků, kteří na svých saních, naložených vlastním proviantem a se zbraní, ze země vykopanou, jeli na pomoc Petljurovi — v ten čas v Kyjevě, jediném ostrově, který zůstal ještě v celé Ukrajině neukrajinský, Skoropadskyj kupoval německou pomoc za každou cenu, hnal do ohně středoškoláky před jícny kulometů za

vedení opilých moskevských důstojníků. A povstání váhalo měsíc. Proč? Proč se nezmocnil hned Kyjeva Petljura, který již v prvním týdnu měl desekrát více nadšených vojáků než Skoropadskyj a Dolgorukij měli žoldnéřů?

Tato otázka mučila dlouho kyjevské obyvatele a mučila čím dále tím více, neboť jejich sympatie pro povstalce rostly každým dnem a toužebně si přáli příchodu jejich. A to bylo celkem přirozeno, neboť krutost a šílenost Skoropadského všecy děsila. Tu vzrůstalo uprostřed Kyjeva reptání na tiché tempo Petljurovo. Pravda, kyjevské obyvatelstvo vidělo, s jak lehkým srdcem Skoropadskyj hnal do ohně junaky středoškolské i nemohlo pochopiti, že Skoropadskyj jest pro vojsko satrapa, jenž hájí pouze svou osobu, kdežto pro povstalce Petljura jest „bařko“. A jako „bařko“ staral se, aby nebyla prolita ani jediná kapka krve zbytečně, aby nikdo, věřící ve vítězství, nezahynul nevida výsledků svého heroismu.

Bylo by to nebezpečné pro podnik — čím silnější jest impuls, čím více jsou přání — tím rychleji je chceme uskutečnit. Zatím vojsko Petljurovo mrzlo ve stepi krutými mrazy; bylo špatně ozbrojeno, nemělo pravidelné vojenské intendantury, ale jeho nadšení bylo toho stupně, že se snadno mohlo státi nepřitelem kázně, nezbytné pro armádu.

Nicméně dosáhl Petljura svých dvou cílů: Nenechal poklesnouti úroveň ducha národního, a pak dosáhl dokonalé poslušnosti vojska, jež jest vlastně poslušnost vůči vlasti.

Dne 14. prosince Kyjev, srdce Ukrajiny, byl očištěn od oddílů hetmansko-německých.

Dne 21. prosince Petljura spolu s ostatními členy direktoria vjíždí do hlavního města. Jeho jasné a blankytné oči, jež září v energickém a pevném jeho obličejí, zří poctu, již se dostalo kdysi snad jen ruským carům. Státisíce lidí, kteří se slili v ohromnou massu, nahrnuly se do ulic, kudy se ubíral slavnostní

průvod k pomníku Bohdana Chmelnického, a vše je pino děkování a obdivu. Slova: „Náš Garibaldi“ jdou od úst k ústům. Každý se ptá, zda to jest on a není mladého a starého na Ukrajině, kdo by nezbožňoval jeho jména.

V čem spočívá ona bezmezná přitažlivost S. Petljury? V jeho báječné duševní síle, v jeho neúnavné energii, v jeho fanatickém patriotismu, v jeho čistém demokratismu, v hluboké neochvějné víře v sílu národa a ideální čestnosti a nezištnosti, kterou doznal i jeho nejlitější nepřítel Skoropadskyj. A to jest tím významnější, že to Skoropadskyj vyslovil v době svého pádu vinou Petljurovou. V přítomnosti autora této poznámky, jemuž se přihodilo, že měl vážnou účast v komisi, jež dne 13. prosince diktovala „poslednímu hetmanovi Ukrajiny“ kapitulaci před národem, v jehož čele stál Petljura, Skoropadskyj vyvrátil pochybnosti svých ministrů slovy: „Petljura — jest čestný a rozumný člověk!“

A tak tomu také jest! Petljura jest i čestný i rozumný! A všecken svůj vtip i svou křišťálovou čest věnoval ideii volné a nezávislé Ukrajiny, která jest ideálem jeho života.

Nyní jest Simonovi Petljurovi 40 let. Jest pln síly a energie. Osvoboditi vlast od severních lupičů a od černých piklů moskevsko-německé reakce — o to nyní pracuje v čele direktoria jako politik, jako tvůrce státního života své otčiny, jež jest v zájmu celé Evropy a Ameriky. Neodstrašují ho ani tragické poměry v rodné zemi, jež znovu prožívala útoky menších sil; Petljura brání jí energicky a vytrvale, očišťuje Ukrajinu od moskevského bolševismu, a chrání tak celou Evropu, jako kdysi jí Ukrajinci chránili před jařmem tatarským. A tak Petljura, jenž ani za nejnebezpečnějších okolností jak pro vlastní osobu, tak pro rodnou zemi neztratil ani víry, ani stálosti k vítězství pravdy, jistě i nyní znovu šťastně očistí Ukrajinu od mo-

skevského moru, čímž prokáže ohromnou službu nejen Ukrajině, ale i celé Evropě.

Pro svůj národ, jenž má právo již nyní se jím pyšnit co zdárným synem, má Simon Petljura pevnou naději vykonati ještě mnoho dobrého. Dal též mnohou příležitost k práci současným historikům, aby vykreslili pravdivě a úplně legendární postavu, jež žila a pracovala ve věku, kdy vymřela již legenda a báje. Ale on právě tuto legendu oživil — svým životem a svými silami. Avšak nejen že vskutku vzkřísil starou legendu bohatýrů a „charakterů“, ale rozšířil ji dokonce detaily. Lid po vesnicích Ukrajiny věřil a od úst k ústům vyprávěl, že když nastal čas největšího utrpení, a když již překypěl hněv národa a Petljura seděl za věžeňskými mřížemi, jeho druhové mu poslali list. V tom listu byl pak vymalován koník. Tu Petljura vystřihne z papíru toho koníka a nalepí jej na stěnu své cely a uchopí ho za hřívu. Stěna se ihned roze-
stoupí a na svém bělouši „bařko“ letí k věrným střelcům-sokolům, kteří již stáli hotovi k boji — — —

Národ ústy povstalců složil již písně a dumy na Simona Petljuru a hetmana Skoropadského a vojáci, vjíždějící do Kyjeva, zpívali tyto písně.

Národ ukrajinský jest pevně přesvědčen, že sociálního blaha, po němž touží, dostane se mu než „bařkem“ Petljurou.

Tak vzkřísil Petljura i legendu i báj.

A proto národ též legendárně jej miluje a dal mu rád své životy a své duše k dispozici.

Míti takovou víru — to jest pravá evangelická víra — bez mezí a překážek neznající, jež i hory přenáší — — —

Před čtením nutno opravit tyto tiskové chyby:

Na str. 7. 13. řádek zdola jest „djačkinských“ má být „djačivských“

„	14. 13.	„	shora	„	světovou	„	„	osvětovou
„	18. 3.	„	„	„	byl	„	„	bývá
„	18. 6.	„	„	„	Simeon	„	„	Simon
„	19. 2.	„	„	„	těž	„	„	jejich
„	19. 12.	„	„	„	že	„	„	protože
„	20. 19.	„	vypadl konec řádku, jenž zní —			„jest toho protidůkazem“.		
„	20. 1.	„	zdola	jest	jež	má být které		
„	21. 2.	„	„	„	znepokojuvati	„	„	zabývati se.
„	22. 6./7.	„	shora přehozena sazba má býti: „všeukrajinském spolku zemském, zřídil všeukrajinskou zemskou správu atd.					

Na str. 23. 14. řádek s hora jest domnělá má být uvědomělá.

„	24. 5.	„	„	„	býti pro	„	„	ve prospěch.
---	--------	---	---	---	----------	---	---	--------------

KNIHTISKÁRNA OTAKARA JANÁČKA V PRAZE II., PALACKÉHO 11.

EXPEDICE

**Boleslava Havlíčka,
v Praze II, Vodičkova 32**

h 32